

---

a híd balratolódása

DR. KUN SZABÓ GYÖRGY

Ha a *Híd* progresszív fejlődési útját meg akarjuk érteni, vissza kell pillantanunk a jugoszláviai magyar középosztály fiatalságának helyzetére és életére az első világháború utáni időszakban. Különösen fontos az értelmiségi ifjúság fejlődését megvizsgálni. Az öntudatos munkás fiatalságnak ugyanis megvolt a maga határozott történelmi és társadalmi útja.

A háború utáni első évtizedben a jugoszláviai magyarság középosztálya az új viszonyok között nehezen találta meg a helyét. Nem értette meg, hogy helyzete lényegesen megváltozott és többé nem élvezi azokat a gazdasági és kulturális előnyöket, amelyekben része volt az 1867-es kiegyezés utáni Magyarországon. Nem tudott belenyugodni és gyorsan beleilleszkedni az új körülményekbe, ami lehetővé tette volna helyzetének stabilizálását és javítását. Határozottan és gyorsan kellett volna cselekedni, megállapítani, milyen lehetőségek maradtak számára és az elvégzett anyagi és szellemi leltározás után sóhajtozások nélkül hozzá kellett volna kezdeni egy reális életforma kiépítéséhez. Ehelyett Pató Pálós, enervált állapotba süllyedt, amelynek mottója az anyaországhoz való visszakerülés vágya volt. Úgy gondolta, hogy akkor majd minden problémája megoldódik, visszatérnek a régi „szép és jó” idők és szívós, kitartó munka nélkül visszakapja az elvesztett pozíciókat és privilégiumokat. Kezdetben ez a nézet lett úrrá a fiatalságon is, nem alakult ki erőteljesebb mozgalom, amely a realitás talaján állt volna. Ezt az állapotot erőteljesen táplálta az anyaországi revizionista és irredenta politika és intenzív propaganda.

A szabadkai jogi fakultás megnyitása után a magyar érettségizett fiatalok egy része tanulmányait ezen a fakultáson folytatta. Részben azért, mert a jogi tudományokból szeretett volna diplomát szerezni, részben pedig azért, mert anyagi lehetőségek hiányában más tudományos karon, állandó lakhelyén — Szabadkán — kívül, tanulmányait folytatni nem volt anyagi lehetősége. Ezek a fiatalok kezdtek csoportosulni a Népkörben, kezdetben különböző kulturális, társadalmi és sport-

akciók alkalmával. Az 1929-es diktatúra bevezetése után, a Népkör működésének felfüggesztése idején, ezek a fiatalok vendéglőkben, kiskocsmákban, magánházakban jöttek össze. Kezdetben az összejövetelek mindenben a német diákegyletek és szövetségek tányérsapkás életét igyekeztek lemásolni, és rendszerint az ital és az azzal járó tivornyázások szabályai szerint végződtek.

De a valóságos élet megtette hatását. Az egész világot megremegtető gazdasági válságok zajlottak le, az elhelyezkedési lehetőségek igen nehezek voltak. A jugoszláviai magyar középosztály anyagi alapjai mindjobban zsugorodtak, lemorzsolódtak, elvesztek. Ez gondolkodásra és cselekvésre készítette az embereket. Az ifjúság köreiből is megindult egy erjedési folyamat, mindjobban és mind többen kezdték belátni, hogy a súlyos gazdasági problémákat nem lehet álmódozással megoldani.

A Népkörben (akkor már Magyar Olvasókör volt a neve) megalakult az ifjúsági alosztály, amely terebélyesedett, a tagok száma állandóan emelkedett, és később már nemcsak az értelmiségi ifjúságot ölelte fel, hanem soraiban helyet talált a kisiparos és a kereskedelemben foglalkoztatott fiatalság, valamint a munkásifjúság (főleg középosztálybeli része), még később, az Olvasókör tanyai alosztályainak megalakulása után, a földműves ifjúság is.

A Népkör ifjúsága kereste a kapcsolatokat a többi nagyobb magyarlakta helység fiataljaival, akik ugyancsak a különböző magyar kultúregyesületek körül csoportosultak. A sorozatosan megtartott összejöveteleken kialakult az a vélemény, hogy ez az új magyar nemzedék adjon ki egy folyóiratot és annak hasábjain fejtse ki véleményét a világon történő eseményekről, egyben a saját sorsát befolyásoló és irányító problémákról. Ekkor hozták létre 1934-ben a különböző ifjúsági csoportok a *Hídat*. Már az első szám tartalma igazolta, hogy ez a lap kezdetől fogva több, mint irodalommal foglalkozó fiatalok lapkiadási próbálkozása. A *Híd* mozgalmi lapként indult, és úgy is fejlődött tovább.

A lap megjelenése után rövid idő múlva világossá vált, hogy a *Híd* nem tarthatja keretei közt a legkülönbözőbb politikai felfogást valló fiatalok csoportjait, határozottabb irányt kell vennie. Mind többen érezték, hogy az eseményeket nem lehet elködösíteni, az emberek a felmerülő súlyos problémáik megoldására határozott választ várnak. A nemzeti jellegű mozgalmak nem elégítették ki a fiatalság nagy részét. Látták már, hogy a társadalmi problémák egyetemesek és ezekre egyetemes, átfogó megoldást kell keresni, amely túllépi a kicsinyes nemzeti kereteket.

A mindjobban deklasszálódó jugoszláviai magyar fiatalság szükségképpen balra toldott, problémáira a feleletet, munkájában az útmutatást a haladó szellemű, baloldali mozgalmaknál találta meg. Ez a fiatalság tudta, hogy nem élhet elszigetelten a mindjobban öntudatosodó, harcias munkásifjúságtól. Kereste a kapcsolatot a munkásifjúsággal, mert csak így terebélyesedhetett ki egy akcióképes mozgalom.

A *Híd*ban szerettünk volna több haladó szellemű, társadalmi problémákkal foglalkozó írást közölni, de nem volt elég munkatársunk, akikről ilyen írásokat kaphattunk.

A kapcsolatok keresésekor segítségünkre voltak a régi ifjúsági grun-

dokon kialakult gyermekkori barátságok, amelyek még nem ismerték a megmerevedett és szigorú osztálykülönbségeket.

Egyik gyermekkori játszópajtásom volt Czuczay Pál, aki szakmát tanult, és a munkásszakszervezetnek lett öntudatos tagja. Mint ilyen börtönbe került. Kiszabadulása után hozzá fordultam a kapcsolatok felvétele és kiépítése végett. Miután elmondtam a *Híd* körüli problémáinkat, azt válaszolta, hogy majd beszélget az elvtársaival és összekötésbe hoz más barátaival, akik jártasabbak az irodalom területén és számításba jöhetnek a *Hídnál* mint munkatársak. Rövid idő múlva felkeresett lakásomon egyik elvtársával, bemutatta, és ekkor kezdődött egy életre szóló barátságom Laták Istvánnal, az akkor ismert munkásköltővel.

Hosszan, többször beszélgettünk a mind akutabbá váló társadalmi problémákról, és Laták kifejezte meggyőződését, hogy az általunk ajánlott együttműködés nemcsak szükséges, hanem egyben fontos feladat, amelyet haladéktalanul meg is kell valósítani. Hangsúlyozta, hogy ugyanez a véleménye azoknak az elvtársaknak is, akikkel erről beszélgetett és akik számításba jönnek mint munkatársak.

Laták István személye mindenben megfelelt a *Híd*, valamint a Népkör ifjúságának a baloldali mozgalommal kiépítendő kapcsolatok megteremtéséhez. Rendkívüli agitatori és propagatori képessége volt, türelmesen magyarázta a marxizmust, lépésről lépésre tárta fel a tőkés világ ellentmondásait, ismertette meg vitatársaival a haladó szellemű irodalmat és művészetet. Az irodalomból abban az időben nagyon nehéz volt megélni, különösen a munkásosztály írójának, költőjének, annak, aki a jaszibarai proletárok nehéz, kilátástalan életét énekelte meg. Kiválasztott mesterségét összefűzte a munkásosztály eszméinek terjesztésével, házakhoz járt, és amíg dolgozott, csattogott az ollója a vendégek feje körül, fáradhatatlanul beszélgetett, vitatkozott, segített tisztítani a felfogásokat, helyesen megvilágítani a mindennapi politikai és társadalmi eseményeket. Mindenki szerette, tisztelőjévé vált, fiatalok és az idősebb korosztályhoz tartozók, értelmiségiek és munkások egyaránt. Egyik mély belső zsebében szerszámai húzódtak meg, a másokban marxista füzet vagy irodalmi kiadvány. Beteg lábával (a jaszibarai vizes lakások gyermekkori öröksége) nehezeére esett a sok gyaloglás, de fáradhatatlanul rőtta a szabadkai utcákat, biztosítania kellett megélhetését és terjeszteni az eszméket, amelyek megvalósulásában megingathatatlanul hitt.

Ez idő óta Laták István havonta párszor felkeresett, és rendszeresen szállította a *Híd* részére a cikkeket. A cikkek írói álnév alatt jelentették meg írásukat, mi nem is kérdezősködtünk az író személye felől. Maga Laták is azt mondta, hogy nagyobbára ő sem tudja, kiket takar az írói álnév. A fő dolog az volt, hogy megfelelnek a célnak, tartalmuk haladó szellemű, ismeretterjesztő, és hozzájárulnak a *Híd* olvasótáborra látóköreinek szélesítéséhez. A cikkeket Lévy Endrének, a lap szerkesztőjének adtam át, aki aztán sorra meg is jelentette őket.

Ebben az időben a *Híd* szerkesztőségében, talán még inkább olvasótáborában, észrevehető tisztulási folyamat zajlott le. Voltak, akiknek nem tetszett a *Híd* szabadabb irányzata, a népfronti szellem, és elhidegültek, eltávolodtak a laptól. A dolgozók tömegei viszont mind erősebben a magukénak tekintették, és a lap mellé álltak. Ez a polarizá-

lódás kikerülhetetlen volt, a felmerülő világpolitikai kérdésekre világos választ kellett adni.

Mayer Ottmár a *Híd* egyik bedolgozó munkatársa volt, akihez az elvtársi kapcsolatok mellett szoros, még a gimnáziumban kötött, baráti szálak is fűztek. Egyik beszélgetésünk alkalmával Mayer Ottmár kifejtette, hogy a baloldali mozgalomnak feltétlenül szüksége van egy lapra, amelyben határozottan kifejthetik álláspontjaikat és amellyel formailag is rendelkezhetnek, ami kizárná a lap esetleges jobbratulódásának lehetőségét. Az elvtársakkal a *Híd*ra gondoltak, amely már pár esztendeje megjelenik, rendelkezik hatósági engedéllyel, és hasábjain kialakult egy népfrontos, haladó szellemű irányzat. Ezt találták a legmegfelelőbb megoldásnak, de hangsúlyozta, hogy amennyiben ezt a tervet bármely oknál fogva nem lehetne megvalósítani, úgy új lapot szándékoznak indítani.

Rövid idő múlva a lap átvétele ügyében egy szélesebb értekezletet tartottunk Kek Zsiga lakásán, amelyen jelen voltak: Mayer Ottmár, Cseh Károly, Simokovich Rókus, Szabó Géza, Laták István, valamint Kek Zsiga és e sorok írója. Itt részletesen megbeszéltük a lap jövőjét, valamint a lap átvételének realizálását. Cseh Károly megjegyezte, hogy lám, mennyire változnak az idők és viszonyok, még nemrég nem is gondolhattak ilyen baráti összefogásra a magyar értelmiségi fiatalok és a munkásosztály képviselői között.

Ezt az értekezletet követte a lap átadásának megbeszélése Lévay Endrével, a *Híd* szerkesztőjével, akivel már előbb is beszélgettünk a lap átadásáról, további fejlődéséről és irányáról. Meg kell jegyeznünk, hogy ekkor a lapnak anyagi és szerkesztőségi gondjai voltak, és ezek a problémák egyre jobban sürgették a lap további sorsára vonatkozó döntést.

Lévay Endre vállalta, hogy a lap átadásáról beszélni fog a lap többi munkatársával. Ezeknek a beszélgetéseknek során lényegesebb nehézségek nem merültek fel. A *Híd* progresszív útja folytatódott, és ezután nemsokára már mint a Párt által irányított lap jelent meg.